Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Навчально-науковий інститут філософії та освітньої політики

РОБОЧА ПРОГРАМА ВИБІРКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)

КОГНІТИВНІ НАУКИ ТА ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ

(назва навчальної дисципліни)

033 Філософія

(назва освітньої програми)

Рік 2025-2026, семестр 2*

Форма навчання (*денна, заочна, вечірня*) *

Галузь знань* 03 Гуманітарні науки

Спеціальність*033 Філософія

(шифр, назва)

Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти

Кафедра та викладач	Кафедра соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики Викладач/викладачі: **Новіцька Таміла Валентинівна** Лінк на профіль викладача на сайті факультету чи у Google Scholar: https://scholar.google.com.ua/citations?user=xEG5N9oAAAAJ&hl=uk E-mail: (адреса корпоративної пошти викладача): t.v.novitska@udu.edu.ua
I. Основна мета/цілі навчання	*Формування у здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти системного розуміння можливостей когнітивних наук і сучасних технологій штучного інтелекту в науково-дослідній діяльності; набуття практичних навичок використання цифрових та ШІ-інструментів для пошуку, відбору, систематизації, критичного аналізу та узагальнення наукової інформації, формування понятійно-категоріального апарату дисертаційного дослідження, організації роботи з науковими джерелами, академічного письма та представлення результатів дослідження з дотриманням принципів академічної доброчесності.*
II. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі*	*Навчальна дисципліна вибіркова* *Дисципліна за вибором аспіранта* *СВ 01*

III. Обсяг навчальної дисципліни	*Кількість кредитів*	*3*	*3*
	Загальна кількість годин	*90*	*90*
	Лекційні заняття	*10*	*4*
	Семінарські/практичні заняття	*26*	*4*
	Самостійна робота	*54*	*82*

IV. Короткий зміст навчальної дисципліни	***Модуль 1. Когнітивні науки та штучний інтелект у сучасному науковому дослідженні.*** *Модуль спрямований на ознайомлення здобувачів із сучасними підходами когнітивних наук, принципами функціонування систем штучного інтелекту та можливостями їх застосування у дослідницькій діяльності. Розглядаються генеративний штучний інтелект, принципи взаємодії людини та ШІ, технології інтелектуального пошуку і аналізу наукової інформації. Особлива увага приділяється критичному оцінюванню результатів роботи ШІ та використанню цифрових технологій для розв'язання конкретних завдань дисертаційного дослідження.* ***Тема 1. Когнітивні науки та штучний інтелект у сучасній науці.*** *Когнітивні процеси та пізнання. Штучний інтелект як інструмент наукової діяльності. Генеративний ШІ: можливості, обмеження та ризики використання.* ***Тема 2. ШІ як інструмент аспіранта: від наукової проблеми до дослідження.*** *Використання ШІ для концептуалізації наукової проблеми, конкретизації теми, визначення мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження, формування дослідницьких питань і робочих гіпотез.* ***Тема 3. Інтелектуальний пошук наукової інформації.*** *Стратегії академічного пошуку. Робота з Google Scholar, Semantic Scholar, Elicit та іншими цифровими ресурсами. Пошук ключових авторів, концепцій і наукових дискусій. Визначення релевантності та наукової цінності джерел.* ***Тема 4. ШІ для систематизації та критичного аналізу наукових джерел.*** *Аналіз статей, монографій та інших наукових матеріалів. Порівняння позицій авторів. Виявлення концептуальних суперечностей і дослідницьких прогалин. Тематичне групування літератури. Створення аналітичної матриці джерел.* ***Модуль 2. Штучний інтелект у підготовці та реалізації дисертаційного дослідження.*** *Модуль орієнтований на практичне застосування ШІ безпосередньо під час виконання дисертаційного дослідження. Передбачено роботу з матеріалами власної дисертації здобувача, використання ШІ для аналізу понятійного апарату, методології, академічного письма, систематизації інформації та організації персонального цифрового середовища дослідника.* ***Тема 5. Понятійно-категоріальний апарат дисертаційного дослідження та ШІ.*** *Виявлення ключових понять дослідження. Аналіз і порівняння наукових трактувань. Побудова понятійних і концептуальних карт. Встановлення взаємозв'язків між категоріями. Обґрунтування власної дослідницької позиції.* ***Тема 6. ШІ в методології наукового дослідження.*** *Використання ШІ під час визначення та обґрунтування методів дослідження. Встановлення відповідності між метою, завданнями, методами та очікуваними результатами. Можливості цифрових інструментів для роботи з якісними та кількісними даними.* ***Тема 7. Генеративний ШІ та академічне письмо.*** *Структурування наукового тексту. Формування аргументації. Робота з чернетками. Редагування, скорочення та вдосконалення наукового тексту. Підготовка анотацій, тез, статей і презентацій результатів дослідження. Збереження авторської наукової позиції.* ***Тема 8. Академічна доброчесність та відповідальне використання ШІ.***

	Авторство та відповідальність дослідника. «Галюцинації» генеративних моделей. Перевірка фактів, цитат і бібліографічних відомостей. Проблеми конфіденційності, авторського права та академічної доброчесності. Принципи декларування використання ШІ. ***Тема 9. Персональна ШІ-система аспіранта.*** *Побудова персонального цифрового середовища дослідника: пошук → відбір → збереження → аналіз → систематизація → бібліографія → написання → перевірка → представлення результатів. Формування власної системи промптів та інструкцій для роботи ШІ з тематикою дисертації.*
V. Результати навчання	*Для обов'язкових навчальних дисциплін зазначають згідно з матрицею відповідності програмних компетентностей та результатів навчання в освітній програмі**
	РН1. Мати передові концептуальні та методологічні знання з філософії і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з філософії, отримання нових знань та здійснення інновацій. РН2. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми філософії державною та іноземною мовами, оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях. РН3. Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання основних положень теоретичної і практичної філософії, історії світової та вітчизняної філософської думки, а також основних напрямів та провідних тенденцій у сучасній світовій філософії. РН4. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, прикладних досліджень, наявні літературні дані; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого інтелектуального та соціокультурного контекстів. РН5. Планувати і виконувати теоретичні дослідження з філософії та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасного інструментарію, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми. РН6. Глибоко розуміти загальні принципи та методи філософських наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері філософії та у викладацькій практиці. РН7. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи. РН8. Розробляти та реалізовувати наукові та інноваційні проєкти, які дають можливість створити цілісне нове знання та професійну практику і розв'язувати значущі наукові проблеми філософії з врахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів. РН9. Організовувати і здійснювати освітній процес у сфері філософії, його наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення, застосувати ефективні методики викладання навчальних дисциплін.
VI. Порядок і критерії оцінювання	***Поточний контроль:****1. Опрацювання матеріалів до практичних занять та участь в них: доповідь на занятті, участь в обговоренні теми шляхом постановки проблемних питань та дискусія, доповнення міркувань. (Відповіді на семінарських заняттях, кожне з яких передбачає максимальну оцінку 5 балів, в загальному підсумку може становити 60 балів).*

	2. Підсумкове індивідуальне завдання: «ШІ-інструментарій мого дисертаційного дослідження». Здобувач розробляє персональну модель використання цифрових та ШІ-інструментів у власному дослідженні, представляє результати пошуку та аналізу джерел, систему ключових понять, приклади застосування ШІ та визначає можливості, обмеження, ризики обраного інструментарію. (Максимальна оцінка за виконання завдання може становити 40 балів). ***Підсумковий контроль** здійснюється у формі заліку.* **Критерії оцінювання** Під час усних відповідей: повнота розкриття питання; логіка викладення, культура мовлення; впевненість та аргументованість; використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо); аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки. (*Оцінку 5 балів здобувач може отримати у випадку системного розуміння теми, позицію обґрунтовує на основі різних джерел; висловлює інноваційну й оригінальну авторську позицію; оцінка 4 бали ставиться за комплексне розуміння теми, з наявними незначними огріхами в інтерпретації фактів, міркування обґрунтовує на основі освоєння декількох джерел, має авторську позмицію та вміє логічно структурувати навчальний матеріал; оцінка 3 бали ставиться за базове розуміння теми, не оригінальну авторську позицію та її стисле розкриття під час представлення теми, алогічну структуризацію навчального матеріалу; 2-1 бали ставиться за поверхове розуміння теми, наявні значні фактичні помилки та виявлений академічний плагіат.* Під час виконання індивідуального завдання: повнота розкриття теми; цілісність, систематичність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки. **Рівень відповідності критеріям** Творчий рівень (90 – 100 балів). Здобувач засвоїв навчальну дисципліну повністю, вільно володіє навчальним матеріалом, успішно і креативно висловлюється з теми будь-якого рівня складності, аргументовано висловлює свої думки. Високий рівень (80 – 89 балів). Здобувач засвоїв навчальну дисципліну в необхідному обсязі, володіє навчальним матеріалом у межах навчальної дисципліни, виконав завдання до кожної теми, проте у відповідях допускає деякі неточності. Достатній рівень (70 – 79 балів). Здобувач засвоїв навчальну дисципліну в повному обсязі, але нерівномірно володіє навчальним матеріалом, здатний його аналізувати, проте не може сформулювати висновки досить ґрунтовно. Задовільний рівень (65 – 69 балів). Здобувач загалом опанував навчальну дисципліну, але більшість тем засвоїв поверхово. Низький рівень (60 – 64 балів). Здобувач загалом засвоїв навчальну дисципліну, але дуже поверхово, володіє навчальним матеріалом на елементарному рівні і фрагментарно, не може самостійно викласти зміст більшості тем. Незадовільний рівень: 35 – 59 балів з можливістю повторного складання. Здобувач частково засвоїв навчальну дисципліну, не засвоїв більшості тем, володіє елементарними знаннями з навчальної дисципліни, не вміє логічно, послідовно, грамотно висловлювати думку; 0 – 34 балів з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни. Здобувач не виконав більшості завдань, не володіє навчальним матеріалом.
VII. Політика курсу*	**Загальні правила під час занять**: *взаємоповага*; *активна участь* у дискусіях та обговореннях; *вимкнення гаджетів* (під час онлайн-занять вимкнення звуку); *запис матеріалу*: можна записувати матеріал лекцій, але фотографувати екрани презентацій/схем/малюнків лише з дозволу викладача. **Дедлайни та умови для перескладання**: *чіткі дедлайни*: всі завдання мають бути виконані та здані до зазначеного терміну (реферат); *обґрунтування пропусків*; *перескладання*: можливість перескладання зазвичай передбачається, але лише в усній формі (курс спрямований на високий розвиток комунікативних навичок, участь в дискусіях тощо).

	Академічна доброчесність: *самостійна робота*: завдання мають виконуватися самостійно, в разі посилання на матеріали – цитування джерел; *плагіат є неприпустимим*. **Зворотній зв'язок**: викладач регулярно надає зворотній зв'язок в разі коректного звернення усталеними нормами – засобами (корпоративна електронна адреса). **Індивідуальні консультації**: при виникненні питань, здобувачі мають можливість звернутися до викладача за індивідуальною консультацією.
VIII. Основні інформаційні ресурси	*Зазначають кілька основних джерел (підручники, посібники, статті, монографії, інтернет-ресурси тощо) для вивчення навчальної дисципліни** Miao F., Holmes W. Guidance for Generative AI in Education and Research. Paris: UNESCO, 2023.; UNESCO. Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence. Paris: UNESCO, 2021.;Russell S., Norvig P. Artificial Intelligence: A Modern Approach. 4th ed. Pearson, 2021.; Краковецький О. ChatGPT, DALL-E, Midjourney: Як генеративний штучний інтелект змінює світ. Київ: BookChef, 2024.; Цифрові ресурси для практичної роботи: Google Scholar, Semantic Scholar, Elicit, ResearchRabbit, Connected Papers, Scite, Zotero, NotebookLM; генеративні системи штучного інтелекту ChatGPT, Gemini, Claude.

Обговорено та затверджено на засіданні кафедри __ соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики _____
протокол №_1__ від __27 серпня 2025 р_____

***** Не є обов'язковим структурним елементом робочої програми навчальної дисципліни (силабуса). Також за рішенням гаранта та науково-методичної ради факультету/інституту відповідно до специфіки освітньої програми, в межах якої викладається навчальна дисципліна, можуть бути додані інші структурні елементи робочої програми навчальної дисципліни (силабуса) або змінено її технічне оформлення